

Reformaation taustatekijät

Keskiajalla paavilla ja kirkolla oli korkein valta. Kirkon tuomioistuin oli inkvisitio ja se oli perutettu harhaoppisten vaientamiseksi. katollisen kirkon opin mukaan synneistä oli mahdollista vapautua aneilla tai kiirastulessa. Anekirje oli ostettava vapautus synneistä ja se oli katollisen opin mukaan pyhimykseltä käyttämättä jäänyt hyvätyö ja sitä käytettiin lyhentämään aikaa kiirastulessa, jossa puhdistauduttiin ennen jumalan kohtaamista. Aneiden tuotoista puolet meni paaville ja puolet "Anekomissaarille" Mainzin arkkiepiispalle. Sen tuottoja käytettiin myös Pietarin kirkon Rakentamiseen. Mainzin arkkiepiispa Albertin anekauhalle laatimat säännöt " Saadaksean täydellisen anteeksiannon kaikista synneistä on jokaisen, joka on ripittäytynyt tai ainakin aikoo ripittäytyä vaadittuna aikana, rukoiltava Isä meidän -rukous 5 kertaa ja Ave Maria 5 kertaa jokaisessa Rooman 7 pääkirkossa. Jos hän jostakin syystä vaatii vapautusta Rooman-matkasta, se sallittakoon, mutta silloin hänen on maksettava huomattava korvaussumma: -- Anekirje säilyttää arvonsa, aneita voidaan ostaa myös kiirastulessa olevien vainajien puolesta". Keskiajalla Euroopan ihmisten maailmankuva rupesi muuttumaan. Luonnontieteet kehittyivät, uusia mantereita löydettiin tutkimusmatkailijoiden toimesta ja painokoneen keksiminen nopeutti ajatusten leviämistä

Martin Luther

Martin Luther käynnistää reformaation

Merkittävin uskonpuhdistaja Martin Luther syntyi 10. Marraskuuta 1483. Eislebenissä talonpoikaisperheeseen. Lupaavasti alkaneet lakimies opinnot katkesivat 1505. Hyvä ystävä oli aiemmin kuollut kun Martin joutui ukkosmyrskyyn. Salama iski lähelle ja hän teli lupauksen pyhälle Annalle, joka oli kaivosmiesten suojeluspyhimys, että jos hän selviää myrskystä hän menee luostariin. Hän selvisi myrskystä ja meni Erfurtin luostariin niin kuin oli luvannut, jossa hän opiskeli ahkerasti teologiaa. Sieltä hänet siirrettiin Wittenbergin yliopisto kaupunkiin, jossa hän valmistui teologian tohtoriksi. Saman tien hänet nimitettiin professoriksi. Hän toimi professorin työn ohessa munkkina. Luther pohti miten voisi löytää armollisen jumalan. Kirkon mukaan pelastukseen pääsi tekemällä hyviä ansiollisia tekoja. Luther kuitenkin huomasi, että tämä tie on loputon, koska ihminen ei pääse eroon perussynnistään itsekkyydestä. Luther kuitenkin huomasi, että Paavalin kirjeessä kerrottiin että pelastus oli kiinni vain jumalan armosta eli se ei riippunut hyvistä teoista vaan se oli lahja kaikille kristukseen uskville. Katollisen kirkon aneakaupasta suuttuneena. Luther naulasi Wittenbergin linnan kirkon oveen 95 teesiä katollisen kirkon anekauppaa vastaan. Hän postitti teesinsä myös paaville. Luther halusi tällä tavalla uudistaa katollista kirkkoa ja sai ajatuksilleen paljon kannatusta. Anekauppiaat eivät kuitenkaan hyväksyneet tätä vaan veivät asian Roomaan. Paavin mielestä Lutherin teeseistä 41 oli harhaoppisia. Paavi lähetti Lutherille kirjeen, jossa hän uhkasi Lutheria pannalla eli kirkonkirouksella, jos hän ei peru teesejään. Tähän Luther ei suostunut, vaan poltti paavin pannauhkauskirjeen. Jonka jälkeen paavi julisti Lutherin pannaan joka tarkoitti että Lutherin olisi saanut tappaa ilman rangasitusta. Luther oli kuitenkin niin suosittu henkilö että hän sai vastata uskostaan valtionpäivillä Wormsissa, jossa katollinen keisari ja katollinen enemmistö vaati Lutheria perumaan oppinsa ja kielsi levittämästä niitä. Tähän Luther vastasi " Jos minun ei Raamatulla tai järkisyin osoiteta erehtyneen — en luota paavin enkä kirkolliskokouksen arvovaltaan, sillä ne ovat erehtyneet ja puhuneet toisiaan vastaan — en voi enkä halua peruuttaa mitään. Omatuntoni on sidottu Jumalan sanaan, ja on epävarmaa ja väärin toimia omaatuntoaan vastaan. Tässä seison enkä muuta voi. Jumala minua auttakoon. Aamen.". Myöhemmin Luther kaapattiin Wattburgin linnaan. Saksin ruhtinaan Frederik viisaan toimesta, koska hän oli päättänyt tukea Lutheria. Monet luulivat Lutherin kuolleen, mutta todellisuudessa hän piileskeli Wattburgin linnassa Yrjö ritarin nimellä. Siellä hän käänsi raamatun saksaksi. **Katollisesta kirkosta eronneita kirkkoja kutsutaan protestanttisiksi kirkkoiksi, koska ne erosivat katollisesta kirkosta protestina anekaupalle.**

Uskonpuhdistuksen vaikutukset

Uskonpuhdistuksen muutokset jumalanpalvelukseen vain kaksi sakramenttia kaste ja ehtoollinen. jumalanpalvelus muutettiin kansankielellä ja siihen lisättiin virsilaulu ja saarnasta tehtiin jumalanpalveluksen tärkein osa. suhde hallinto valtaan muuttui kahden regimentin oppi eli esivalta huolehtii järjestyksestä ja kirkko evankeliumin julistuksesta. Tästä seurasi , että kirkot olivat Käytännössä hallitsijan johtamia kansalliskirkkoja. Se muutti kansanopetusta niin, että kaikille opetettiin lukutaito. Iso katekismus ja vähä katekismus tehtiin kristinuskon opettamisen apuvälineeksi. Pappeuteen tuli muutoksia niin sanottu yleinen pappeus maalikoilla oikeus tutkia raamattua, antaa hätäkaste ja synnin päästö. Myös papin virkaan tuli muutoksia saarnaan, opetukseen ja sakramentteihin liittyen ja selibaatti poistettiin. Reformaatioissa poisuivat vain katollisen kirkon raamatun vastaiset kohdat aneoppi, ansio-oppi, pyhimyskultti, latinan kieli, yksityismessu ja sielunmessu.

Sveitsin reformaatio

1523 Zurichin raatihuoneella selvitettiin väittelyssä oliko Ulrich Zwinglin väite harhaoppinen. Raati päätti, että Ulrich Zwinglin ei ollut harhaoppinen ja sen Zwingli vei reformaation voittoon muutamassa vuodessa. Zwingli li radikaalimpi kuin Martin Luther. kirkoista poistettiin kuvat ja urut hiljenivät. Jumalan palvelukseen jäi vain saarna ja raamatun luku. Ehtoollista vietettiin vain neljästi vuodessa. Reformoitu kirkko syntyi saksankielisessä Sveitsissä ja levisi muualle Sveitsiin. Se järjestäytyi ranskankielisessä Sveitsissä Genevessä Jean Calvinin johdolla tiukaksi jumalaa pelkääväksi kirkoksi. Jean Calvin oli toisen polven uskonpuhdistaja, eikä hänen tarvinnut murtaa vanhaa vaan hän keskittyi sen sijaan luomaan uutta. Hän oli Martin Lutherin oppilas. Calvin kirjoiti myös kirjan Kristinuskon opetus. Kirjassaan Calvin väitti, että elämän korkein tarkoitus on Jumalan tunteminen. Hän korostaa Jumalan kaikkivaltiota niin voimakkaasti, että päätyy johdonmukaisesti oppiin predestinaatiosta: Jumala on ennalta määrännyt toiset autuuteen ja toiset kadotukseen. Hän loi myös oman kirkkojärjestyksen. Calvinin kirkkojärjestys määrää, että seurakunnassa pitää olla vain neljä virkaa. Nämä ovat pastorin, opettajan, diakonin ja vanhimman virat. Diakonit hoitavat sairaita. Vanhimmat eli presbyteerit olivat raadin valitsemia maallikoita, jotka valvovat kuria. Vanhimpien virasta tuli ajan myötä kalvanistisen kirkon kulmakivi, sillä he saattoivat lopulta ohjata, määrätä ja säännöstellä koko yhteisön elämää. Sveitsissä Genevessä opetuksen, saarnan ja kirkkokurin avulla Calvin sai tahtonsa läpi. Kevytmielinen Geneve muuttui säädyllisten kirkossakävijöiden kaupungiksi. Genevessä alettiin laatia yksityiskohtaisia määräyksiä pitämään kaupunkilaiset kaidalla polulla.

Englannin kirkko irtautuu katollilaisuudesta

Aluksi Englannin kuningas Henrik VIII oli Lutherin oppeja vastaan ja sai siitä tunnustukseksi paavilta arvonimen uskonpuolustaja. Henrik VIII kuitenkin irrotti Englannin kirkon katollisesta kirkosta. Tähän oli useita syitä muun muassa, että hän halusi avioeron ja paavi ei myöntänyt sitä ja kirkolla oli laajoja maa alueita Englannissa. Varsinainen uskonpuhdistus tapahtui kuitenkin vasta myöhempien hallitsijoiden aikana. Kuningas Henrik VIII poika Edward VI kannatti uskonpuhdistusta. Kun kuningas kuoli nuorena hänen sisarensa Maria "Verinen" käänsi kellot taaksepäin ja palautti katolisen kirkon kovin ottein. Noin 30 000 protestanttia karkotettiin maasta. Arkkipiispa Thomas Cranmer ja hänen työtoverinsa poltettiin roviolla joukossa oli naisia ja teini ikäisiä. Marttyyreita oli yli kolmesataa. Vainojen vaikutus oli päinvastainen kuin niiden tarkoitus ja Englannista pysyvästi protestanttinen valtio. Englannissa syntynyttä kirkkoa kutsuttiin anglikaaniseksi kirkoksi. Anglikaanisen kirkon päämies oli kuningas.

Katollinen kirkko vastaa reformaatioon

Trenton kirkolliskokouksessa vahvistettiin katolinen erityistunnustus Tridentinum ja Roomalainen katkismus, jotka sisältävät ekumeenisten uskontunnustusten lisäksi useita katolisia erityisoppeja. Näistä huomattavimmat olivat oppi kiirastulesta ja messu-uhrista. Kiirastuli on välitila, josta on vain yksi suunta, taivaaseen. Kiirastulessa on kuitenkin oltava, kunnes maan päällä tehdyt rikkomukset on hyvitetty. Jumala antaa kyllä anteeksi, mutta kirkkokuri vaatii hyvitystä. Messu-uhrista opetettiin, että Kristus uhrataan verettömästi jokaisella ehtoollisella. Katolisen kirkon opin lähteiksi vahvistettiin kirkon traditio, Raamattu, kirkolliskokousten päätökset ja paavin lausumat. Toisin sanoen katolisen kirkon oppi kasvaa jatkuvasti. Siellä vahvistettiin myös aneet, Pyhimysten kunnioitus, seitsemän sakramenttia, luostarilaitos ja pappien naimattomuus. Aneisiin liittynyt kaupankäynti kiellettiin.

Jan Hus

Keskiajan lopulla 1300-1400-luvuilla katolisen kirkon asema oli vahva ja näytti vakaalta, mutta pinnan alla kuohui. Kirkon sisällä uudistuksia olivat esittäneet englantilainen John Wycliff ja tsekkiläinen pappi ja yliopiston rehtori Jan Hus, mutta katolinen kirkko oli tukahduttanut heidän uudistusvaatimuksensa. Näiden esireformaattoreiden uudistusvaatimukset koskivat kirkon ylenpalttista rikastumista, kirkon maallistumista ja paavin asemaa. Hus saarnasi ja kirjoitti **latinan** lisäksi **tšekin** kielellä ja vaikutti tšekin kirjakielen kehitykseen. Jan Hus julistettiin pannaan 1411, koska hän oli arvostellut papistoa ja anekauppaa. 1415 hänet tuomittiin kuolemaan ja poltettiin roviolla

Lähteet

Lipas 8

<http://www.verkkopolku.net/view.php?asiakas=kirkkohistoria&pageid=44>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Uskonpuhdistus>

<http://www.lukio.palkane.fi/raamattunet/luthuskp.html>

<http://www.lukio.palkane.fi/raamattunet/uskpseur.html>

<http://www.lukio.palkane.fi/raamattunet/sveiuskp.html>

http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/peruskoulu/ue/ue1/2_kristinuskon_historia/03_uskonpuhdistus?C:D=hNz0.hn6S&m:selres=hNz0.hn6S

http://www02.oph.fi/etalukio/uskonto/kurssi2/sivu_2_4_4.html

kuvat

<http://www.museeprotestant.org/en/notice/jean-calvin-3/>

<http://www.luminarium.org/renlit/henryholbein1536.jpg>

<http://www.luminarium.org/renlit/henryholbein1536.jpg>